אוהב ישראל — עקב

והיה עקב תשמעון וגו' ושמר וגו'. צריך להבין ולדעת תיבת והיה שכתוב כאן גם תיבת עקב כי מהראוי היה לומר אם תשמעון את המשפטים גו' ושמר גו' וכבר עמד בזה האוה"ח הק'. עוד יש להבין ההבטחה שהבטיחה תוה"ק בכאן אם תשמעון את המשפטים ושמרתם ועשיתם אותם אז ושמר גו' את הברית גו' אשר נשבע לאבותיך היינו שהקב"ה יזכור לנו זכות אבות להופיע חסדו עלינו בזכות אבותינו והוא פלא והלא אם נשמע ונשמור ונעשה את כל המצות נהיה אז ראוים מצד עצמינו שיופיע עליט הש"י חסדו הטוב: אמנם בהעיר לב י"ל דהנה בורא כל העולמים ב"ה וב"ש ברא נשמות עמו בנ"י למען ייטיבו דרכם ומעגלותיהם ללכת בדרכי ישרים לפניו ית' ע"פ מצות תוה"ק וכמ"ש אלהים ברא את האדם ישר וכאשר מטיבים מעשיהם משפיע הש"י להם כל הברכות וישועות וכל הטובות וחסדי אל ית"ש אכן כאשר אולת אדם תסלף דרכו ח"ו ואינו הולך בדרך הטוב והישר לפני אלהים ורצון הבורא בהוב"ש הוא ברוב טובו וחסדו לבל ידח ממנו נדח לזה זהו ג"כ מחסדי האל ית' אשר לפעמים מדכא את האדם ביסורין ר"ל וכמ"ש וה' חפץ דכאו החלי עד אשר יתקן אשר עיות ואח"כ מיישר האדם דרכו ללכת בדרכי הטובים והישרים ולפעמים ישנו נשמות שצריכין להתגלגל פעמים ושלש כשמחז"ל ע"פ הן יפעל אל פעמים שלש עם גבר כללו של דבר. שהבורא בהוב"ש חפץ למען צדקו לבל ידח ממנו נדח ומזכך ומטהר כל נשמות ב"י עם קרובו כ"א לפי בחי' ומדריגתו. והנה כאשר בא אל האדם התעוררות לשוב בתשובה להש"י ולתקן את אשר עיוות וקלקל עד הנה ורוצה מעתה ללכת בדרכי התורה והמצות אך הוא נלאה נשוא גודל מלחמת היצר אשר בכלעת יסיתהו להטות מדרך הטוב והישר. וקשה עליו לעמוד כנגדו ומצער עצמו מאוד בלבבו ואינו יודע כדת מה לעשות אך בהתיישב רוחו ודעתו עליו ויודע באמת שרצון הבורא בהוב"ש הוא לבלתי ידח ממנו נדח וא"כ בודאי סוף הדבר יהיה שישמור דרכי מצות ה' ועי"ז בא לידי שמחה גדולה ואומר בלבו הלא סוף דבר מוכרח הוא ששמע את המשפטים האלה ואשמור ואעשה מצות ה' ושומר וממתין ומצפה בתשוקה גדולה ועושה עצמו כלי לקבלה בבחי' אסוך שמן ומייחל ומשתוקק שיבוא זה העת לקיים מצות ה' ועי"ז בזכרו כ"ז בתשוקה נכבדת אז הוא מתחיל לעשות ולקיים מצות ה' מעט מעט עד אשר בא למדריגה גדולה וזהו מרומז כאן בפסוק והיה עקב תשמעון גו' היינו שהתוה"ק מרמזת לנו בנ"י עם סגולתו. והיה כאשר יבוא שמחה בלבבכם וכמחז"ל אין והיה אלא לשון שמחה והיינו כאשר יבוא שמחה בלבבכם בזכרכם חסדי אל ית' אשר עקב תשמעון את המשפטים האלה ר"ל שסוף הדבר יהיה שנשמע למשפטים ומצות ה' וכנ"ל כי חפץ ה' לבלתי ידח ממנו נדח ולזאת ושמרתם היינו שתהיו מצפים ומייחלים ומשתוקקים מתי יבוא העת הזאת עת לעשות לה' ולקיים מצותיו ית' ותעשו עצמיכם בבחי' אסוך שמן וכלי מוכשר לקבלה טהרת הקודש אז עי"ז ועשיתם אותם תתחילו לעשותם ולקיים מצות ה' מעט מעט עד אשר תקיימו את כל מצות ה' וכנ"ל ועל זאת הבטיחה לנו תוה"ק כי הבורא ב"ה וב"ש ישלם לנו מדה כנגד מדה כדרכו ית' וית' ושמר ה' אלהיך גו' החסד גו' היינו שגם הבורא ב"ה וב"ש יקבל תענוג גדול מאוד מזו התשוקה נכבדת אשר עשו א"ע בבחי' אסוך שמן לקבל עליהם מאז והלאה ללכת בדרכי ה' וכביכול גם הבורא בהוב"ש ישתוקק לזה העת להיטיב חסדו על עמו ישראל בזכות עצמם וביני וביני יופיע עליהם חסדו וטובו בזכות אבות ובזכות התשוקה הנכבדת וכנ"ל וכאשר יקיימו מצות ה' וכמ"ש ועשיתם אותם וכנ"ל אז ואהבך וברכך ר"ל בזכות עצמך וכיה"ר אמן. והבן כ"ז היטב: או יאמר דהנה ידוע דקודם ביאת הגואל צדק נהיה מוכרחים כולנו כאחד לשוב בתשובה שלימה ואז יהיה הגאולה שלימה במהרה וזש"ה והיה עקב תשמעון הלא סוף הדבר יהיה שתהיו מוכרחים לשמוע לדברי ותעשו תשובה שלימה ותשמעו את המשפטים האלה לזה מבקש הש"י ממנו עם קרובו א"כ על מה ולמה ושמרתם תמתינו מלעשות מה שצריך (כמו ואביו שמר את הדבר) הלא טוב יותר ועשיתם אותם ר"ל שתעשו תיכף ומיד ותקיימו כל המצות ועי"ז תזכו להגאולה שלימה מיד וכיה"ר אמן: או יאמר והיה עקב גו' ר"ל שהש"י הבטיח לנו שבזכות זה שסופינו לשמוע בקול ה' ולשמור ולעשות את כל המצות ושמר ה' אלהיך לך את הברית גו' ר"ל שהש"י ישמור לנו את הברית גם עתה הגם שעדיין אין אנו ראויים לכך אך עכ"ז מחמת שהוא צופה ומביט עד סוף כל הדורות ויודע באמת שנשוב אליו בכל לבבינו לשמור ולעשות ככל אשר צונו והרי הוא אצלו ית' כאלו כבר עשינו תשובה שלימה. וכיה"ר אמן:

כי תאמר בלבבך גו' איכה אוכל להורישם גו'. זכור תזכור גו'. לכאורה קשה. דהא משרע"ה דיבר עם אנשים שהיו כולם צדיקים. ואתם הדבקי' בה' אלהיכם גו'. ובחי' צדיק הוא מפני שמופשט מזה הגשמי וכל הדברים הגשמיים נחשבים בעיניו כלא וכל הגוים כאין נחשבו. א"כ מה שייך לומר שהצדיקי' יהיו להם יראה מהמון גוים רבים. והלא כבר אמר דהמע"ה. ה' לי לא אירא. אך עכ"ז לפעמים עולה על לב הצדיק ונופל במחשבתו כשרואה הצלחת רשעים. אשר הם גדלו והצליחו ומתמה מאין כ"ז אם לא ע"י ניצוצות הק' הטמונים בתוכם וזהו שמחי' אותם. דאל"כ מאין להם זה הכח. וא"כ מאותן חלקי הקדושה מתיירא הצדיק כי איך יגרש מזה החיצונים מאחר שנבלעים בתוך הקדושה ומתיירא מהמחי' אותם. וזה"ש כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני. ר"ל מה שהם רבים מה שיש להם גדלות וכח זה ממני. ר"ל מסטרא דקדושה. מנה"ק אשר הם צפונים בהם וזהו הנותן להם כח וא"כ איכה אוכל להורישם. וזהו שהבטיח לנו הש"י אל תיראו מהם זכור תזכור גו' לפרעה כלומר הבט נא וראה בגודל יד החזקה אשר עשה בפרעה שכבר נודע שאצל פרעה שהוא התנין הגדול פרע"ה אותיות עור"ף ושם היו גנוזים רבבות ניצוצות קדושות. אשר היו להם אחיזה ויניקה מהם. והקב"ה עשה נפלאות מהם. שכל כוחות הקדושה אשר היו בהם נתהפכו להם להנקם מהם נקמת ה'. כי יצאו עשרה חלקי הקדושה אשר היו בהם והכו בהם מכה רבה. והכניעו כל עשרה כתרי דמסאבותא כנודע שלזה היו עשר מכות כי כל חלק מעשר קדושות הכניע את הרע שכנגדו בס"א ממול העורף. כמ"כ יעשה ה' לכל הגוים. אשר אתה ירא מפניהם. אף שיש בהם ניצוצות הק'. יהפוך ה' אלו הנה"ק ויקחו מהם נקמה הכניע אותם כי יתאוו לעלות ולדבק אתכם במקור הקדושה והבן:

ויענך וירעבך ויאכלך גו'. במדרש פליאה אי'. ויענך בטורח הדרך וירעבך מטעם דגים ויאכלך את המן. מכאן רמז להדלקת נרות בשבת. והוא תמוה: אך בהעיר לב ושום שכל. י"ל דהנה כתיב תחת התפוח עוררתיך. ודרשו חז"ל במדרש דזה הפסוק משתעי בצדקות הנשים אשר היו במצרים. שבשעה שהיו הולכין לשאוב מים הקב"ה הזמין להם דגים בתוך כדיהם ומוליכין אותן אצל בעליהן לשדה ומאכילים ומשקים אותם ונזקקים להם בין שפתים שנ' אם תשכבון גו' הרי שהיו הנשים מעוררות את בעליהן להזיווג ונמצא אז היו אתערותא דלתתא מה שהנוקבא היא מעוררת את הדכר

והנה אמחז"ל שמש בשבת צדקה לעניים ונראה לי זהו פירושו דהנה אנו צריכים כל ימי החול לאור השמש כדי להאיר לנו מתוך החשיכה אך לע"ל כתיב לא יהיו לך עוד השמש לאור יומם וירח לאור לילה והי' ה' לך לאור עולם א"כ בשבת שהוא מעין עוה"ב וקדושה עליונה חופף על האדם מאור שבת א"כ למה צריכים אנו לאור השמש ביום זה של שבת אמנם כן באמת דזהו רק בדרך צדקה לעניים היינו מי שהוא עני בדעת וכסיל בחושך הולך ואפי' בשבת מי שהחשיך לו ואין לו השגה לקבל אור השבת אז מזריח לו הש"י בדרך צדקה אור השמש וכמו כן מצות הדלקת נרות בשבת דבאמת בשבת א"צ לאור הנר כי השבת הוא כולו אור ובבוא יום השבת נתמלא אז כל הבית אורה אך הוא בא לרמז על אתערותא דלתתא דהנשים המדליקין נרות בשבת משום שלום ביתם לייחד זכור ושמור והם תיקון האשה לכך היא מדלקת שתי נרות להורות על בחי' זכור ושמור הנ"ל שנשלמו בשבת ונעשה יחוד זיווג עליון ועת זיווג התחתון הוא ג"כ בליל שבת וזה מורה על אתערותא דלתתא היינו שהנוק' מעוררת את הדכר לקבל ממנו תענוג וכנ"ל: והנה אי' דבמן היו ישראל מרגישין כל הטעמים חוץ מטעם דגים שלא הי' בו וטעמו של הדבר נראה דהנה אמרו חז"ל אתו דרדקי לבי מדרשא ואמרי מ"ט ג' סמוך לד' הוא לרמוז גומל דלים שהג' הוא העשיר המשפיע לזולתו שהוא בחי' נוק' הפושט יד ומקבל. וידוע שלכך הם האותיות של האל"ף בי"ת פנים נגד אחור היינו שהב' הופכת פניה מן האל"ף וכן שאר האותיות הופכים פניהם זה מזה והטעם הוא לפי שכל אות מקבל מאות חבירו הקודם לו וע"כ בוש להסתכל באפי' ולכך הופכת פני' כל אות מאות הקודם לו. וכן הדל"ת הופכת פני' מן הג' כיון שהדל"ת הוא עני דלית לי' מגרמיה כלום רק מה שמקבל מן הג' שהוא העשיר המשפיע. ומאן דאכיל דלאו דילי' ביש להסתכל באנפיה ולזה רצונו הטוב של הש"י שיהא אתערות' דלתתא דעיקר בריאת האדם והנשמה אשר נשלחה מעולם העליון לגוף האדם היה רק להיות עובד את הש"י בתורה ובמצות וע"י העובדא מעוררין השפע טוב מלמעלה ואז מה שאוכלין משלהם הם אוכלין חלף עבודתם עבודת שמים ואז אינם צריכים להיות בושים להסתכל בפני המשפיע כי הם הם בעצמם המשפיעים מלמעלה למטה כל מיני שפע טוב במעשיהם הטובים. משא"כ כשהנשמה היתה עדיין בעולם העליון אז היתה אכילתה וקבלת שפעה בתורת חסד ומתנת חנם. והי' נהמא דכסופא. חנם בלא תורה ומצות. ובלא שום אתערותא מלמטה. והנה ד"ג דהאותיות המה מהופכים למפרע. ד' קודמת לג'. שהוא מורה ומרמז על היכא דיש לנוק' ג"כ בחי' דכ"ר. והוא דהנוק' מעוררת את הדכר להשפיע לה כדי שיקבל אז הדכר תענוג ממנה. אז היא ג"כ בבחי' דכר מה שהיא מקדמת ומעוררת את התענוג. כי ע"י הנוק' נשלם תענוג הדכר וא"כ זהו בחי' אתערותא דלתתא. ולכך קודמת הד' לג'. כי אינה בושה אז מהג'. כי גם היא שוה לו. שהיא ג"כ משפעת לו תענוג. במה שמעוררת א"ע לקבל ממנו השפעתו. אבל במן כי לא הי' אז אתערותא דלתתא. כי היו הכנ"י במדבר. רק שהשי"ת הבטיח להם הנני ממטיר לכם לחם מן השמים. לכך לא הי' במן בחי' וטעם דג. כיון שהי' בלא התעוררת התחתון היו בושי' מהשפע' זו. לזה כתיב והמן כזרע ג"ד. הג' קודם לד'. מפני שהד'. שהיא המקבל הופכת פניה מן הג' מחמת בושה כנ"ל. ודג הוא בהיפוך שניהם בחי' דכר. מחמת שהנוק' מעוררת הדכר כנ"ל. ועבור זה דגים פרים ורבים. אך במ"ן לא הי' בחי' זו שהי' בלי שום התעוררות מלמטה. ולזה אמרו זכרנו את הדג"ה. ר"ל שהיו מזכירים בחי' של הד' אשר היא בחי' נוק' שמעוררת את הדכר. ואז אין לו בושה מלאכול. אבל ועתה נפשנו יבש"ה. אותיות ביש"ה. אין כל היינו שלא בא ע"י התעוררת התחתון. וזה"ש חז"ל על שלא אכלו מעבור הארץ עד למחרת. מעיקרא לא אכול. דאקרבי' עומר ברישא והדר אכלו. ר"ל כשבאו לא"י ששם היו מעוררין את השפע ע"י העומר שהקריבו והעלו תענוג למעלה. ואז אכלו משלהם. וישבות המן ממחרת. היינו שאח"כ לא אכלו שוב הבחי' מ"ן. ומזה רמז שצ"ל בכל הדברי' אתערותא דלתתא כולי כדי שהנוק' לא תתבייש מלקבל. וזהו נרמז בהדלקת נרות בשבת. דהנוק' מעוררת את הדכר דהוא שלום בית. ולפ"ז מעתה עולין כהוגן דברי המדרש פליאה הנ"ל. וירעבך מטעם דגים. שלא היו במן טעם דגים. היינו שלא הי' בו התעוררת התחתון ולכך היו בושים מלאכול וכנ"ל. וזה"ש מכאן רמז להדלקת נרות בשבת. דהוא מורה על בחי' נוק' שמעוררת את הדכר. ואז נעשה שלום בית. ומכאן מוכח שצ"ל בכ"מ אתערותא דלתתא. וכנ"ל והבן היטב:

ועתה ישראל וגו' כ"א ליראה וגו'. י"ל ע"פ מאחז"ל בשעה שמכניסין את האדם לדין שואלי' אותו ואומרים לו נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה כו' ואפ"ה אי איכא יראת ה' אין ואם לאו לאו וזה ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך ר"ל כל השאלות שיאמרו לך ביום הדין מה שהש"י שואל מעמך הכל היא כ"א ליראה ר"ל אף אם קיימת כל הדברים שישאלו ממך עכ"ז אי איכא יראת ה' אין. כיה"ר אמן:

ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה וגו' אחרית שנה. הענין הוא שכל תיבה מלשון הקודש צריך לחקור על השורש שלה מאיזה עולם נלקחה ד"מ דורשת הוא לשון דרושת החכם ולשון חקירה שחוקר על הדבר ואי' ציון דורש אין לה מכלל דבעי דרישה דהיינו הצדיק נק' ציון ע"ד שאמר רשב"י אנא סימנא בעלמא ר"ל שכל המשכות הנמשכות מעולם לעולם הכל הוא ע"י הצדיק מעולמות העליונים מאוד לעולמות התחתונים כל השפעות הנמשכים הוא רק ע"י התפלה ואי' למה תפלתן של צדיקים דומות לעתר מה עתר מהפך את התבואה כו' כך תפלתן של צדיקים מהפכת מדה"ד למדה"ר והענין הוא שיאשיהו המלך ע"ה שלח לחולדה הנביאה לשאול ממנה נביאות מחמת שהאשה היא רחמניות ביותר ולכאורה אינו מובן מה לו יתרון ברחמנות שלה הלא הדבר אשר ישים אלהים בפיה אותו תדבר לא תוסיף עליו כו' אך האמת הוא אע"פ שאותיות הנבואה באים להנביא באיזה סגנון אעפ"כ ביד הנביא יש כח ויכולת להפכו מכסא דין לכסא רחמים אשר ע"כ האיש שאינו רחמן כמו האשה לא היה מהפך כי גם הרשעים ולא כן האשה שהיא רחמניות וצריך להבין הענין באיזה אופן הוא מהפך והוא ע"ד מ"ש ה' אלהים נתן לי לשון לימודים היינו שהלשון הוא הדורש וממנו נמשך להדיבור ולהלשון הוא נמשך מהמחשבה הוא חכמה היינו (ונראה ע"ד ששמעתי מבן הרב משם הרב ז"ל שע"י הניגון יכול להפך פי' האותיות היינו טעמים חכמה ובזה היא המשך לדברים האלה) כשאדם דורש על אוהבו הוא מחמת שנתעורר בו אהבה וחכמה ע"כ הוא חוקר עליו היינו מטיפה הזרעית שבאה ממנו ליסוד וכשהוגד לו על אוהבו שדרש עליו טוב אזי הלשון גורם תענוג ובאם לאו אזי נתעורר לו גודל הרחמנות נמצא הלשון הוא המחבר הכל לעולם התענוג הוא חכמה וכולם בחכמה אתברירו וכמו כן הצדיק צריך דרישה לכל המשכות שלו ולברר וזהו מכלל דציו"ן בעי דרישה היינו התחברות לחכמה וזהו הלשון בעצמו דרשת החכם שהחכם כשמתקשר בחכמה אז הוא דורש ומחבר האותיות לחכמה וה' בחכמה יסד ארץ וחכמים נק' עיני העדה וזהו ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלהיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה מראשי"ת השנה היינו חכמה שנק' ראשית כנודע ועד אחרית שנה מדריגות התחתונים כנודע. והבן זה היטב: